

Rezumatul tezei de doctorat

Eficiența managementului inovării, inovarea deschisă și agilitatea organizațională: factori determinanți pentru performanța organizațională a IMM-urilor

Doctorand: Marilena-Loredana Jerdea

În economia bazată pe cunoștințe, pe măsură ce mediul de afaceri global devine mai competitiv, inovarea devine esențială și capătă o poziție dominantă pe piață (Ratten et al., 2017). „Inovarea este elementul fundamental care determină progresul și eficiența în toate eforturile economice” (Kogabayev & Maziliauskas, 2017, p. 59). În lucrarea sa, Drucker (2015) identifică șapte surse distincte de oportunități de inovare. Acestea pot fi clasificate în patru factori interni, care includ imprevizibilitatea, discrepanțele dintre condițiile actuale și cele dorite, inovarea determinată de nevoia de îmbunătățire a proceselor și schimbările din industrie sau de pe piață. În plus, există trei factori externi, și anume demografia, evoluția percepțiilor și noile cunoștințe științifice și neștiințifice.

Există o gamă largă de definiții pentru inovare. Potrivit lui Schumpeter (1934), inovarea se referă la consecințele economice ale progreselor tehnologice. Twiss (1980), pe de altă parte, definește inovarea drept procesul care integrează știința, tehnologia, economia și managementul pentru a genera noi idei și a le aduce pe piață. Afuah definește inovarea ca fiind integrarea de noi cunoștințe în produse, procese și servicii (citată în Kogabayev & Maziliauskas, 2017). Caracteristica lor comună este procesul prin care un demers promițător este transformat dintr-un concept într-o aplicație reală cu ajutorul dezvoltării și utilizării cuprinzătoare a cunoștințelor noi (Tidd & Bessant, 2013). Prin urmare, antreprenorii utilizează inovarea ca mijloc de transformare a schimbărilor în oportunități și, ulterior, de transformare a acestor posibilități în concepte noi care pot fi puse în aplicare pe scară largă (Tidd & Bessant, 2013). Cu toate acestea, este esențial să se asigure că procesul de inovare este atât durabil, cât și responsabil, prin considerarea repercusiunilor potențiale ale deciziilor de inovare și anticiparea proactivă a oricăror efecte negative (Bessant & Tidd, 2015).

Procesul de inovare este complex, cuprinzând administrarea competentă a mai multor operațiuni. Prin urmare, este un proces de management, în care strategia utilizată joacă un rol important în determinarea rezultatelor obținute (Trott, 2017). Deși par aleatorii și incerte, există modele care pot influența probabilitatea de succes în inovare. Aceste modele nu se bazează pe un mecanism previzibil, ci pe crearea unor condiții în cadrul organizației care să crească șansele de a rezolva provocări multiple cu un nivel ridicat de incertitudine (Tidd & Bessant, 2013).

Organizațiile pot aborda procesul de inovare în diverse moduri. Principalele abordări includ: un campion al inovării care are un grad ridicat de libertate, dar o autoritate limitată, formarea unei echipe dedicate inovării, care se concentrează mai degrabă pe schimbări radicale decât incrementale și tinde să fie sceptică și stabilirea unui departament central de inovare care colaborează cu ambasadorii inovării. Departamentul de inovare reprezintă tinerețea, noutatea și gândirea neconvențională, în timp ce ambasadorii aduc companiei experiență, expertiză și cunoștințe aprofundate (von Stamm, 2003).

Globalizarea sporește concurența, corporațiile trebuie să își demonstreze competitivitatea concurând nu doar cu organizațiile naționale, ci cu toate companiile din industrie, indiferent de țara lor de origine. Astfel, ne referim la un mediu global extrem de competitiv, în care doar cei care reușesc să țină pasul cu progresele tehnice și să le depășească sunt capabili să obțină succes (Vătămănescu et al., 2016a, 2017). Această chestiune este deosebit de relevantă la nivel regional, în special în cadrul Uniunii Europene, unde companiile au acces neîngrădit în toate statele membre, iar întreprinderile din economiile mai puțin avansate concurează direct cu cele din națiunile mai avansate. În plus, nu ne referim doar la concurența din cadrul Uniunii Europene, ci și la concurența economică dintre Uniunea Europeană ca entitate colectivă și alte economii avansate la nivel global. Prin urmare, ne putem gândi la mijloacele prin care o firmă europeană de software ar putea rivaliza cu renumite companii americane sau asiatice, sau la modul în care un start-up din Europa de Est poate reduce decalajul și poate concura cu o corporație stabilită din Europa de Vest, având în vedere accesul lor egal la aceleași piețe. Ne putem întreba, de asemenea, despre fezabilitatea reconcilierii acestor inegalități și despre strategiile pe care participanții la piață le pot adopta pentru a-și menține relevanța, competitivitatea și creșterea în fața numeroaselor opțiuni existente pe piață, dintre care unele sunt deja consacrate și recunoscute la nivel mondial. O astfel de abordare constă în obținerea succesului prin introducerea consecventă de idei noi și inovatoare care să ofere consumatorilor experiențe unice, care nu sunt disponibile în prezent din partea concurenților, fie

din cauza limitărilor, fie din alte motive. Aceasta ar trebui să fie însoțită de o campanie de marketing eficientă (Dinu et al., 2023; Vătămănescu et al., 2022a, 2022b, 2023a).

Datorită gamei largi de opțiuni disponibile pe piață, dintre care multe se confruntă cu aceeași provocare, inovarea poate fi văzută ca o formă de concurență. Resursele nelimitate permit tuturor să genereze idei unice. Prin urmare, modul în care aceste concepte sunt executate devine crucial: rapid, eficient, cu puține resurse, cu cheltuieli minime și cu o perspectivă superioară și mai prosperă pentru consumatori. Astfel, este subliniată importanța managementului inovării (Dinu et al., 2023; Vătămănescu & Alexandru, 2018). Managementul inovării permite întreprinderilor să prioritizeze competitivitatea și performanța, atât la nivel național, cât și la nivel global. Acesta recunoaște necesitatea de a căuta în mod activ și de a implementa schimbări inovatoare la nivel sistemic, precum și necesitatea de a spori competitivitatea și de a genera valoare (Caetano, 2017; Vătămănescu et al., 2015, 2016b, 2016c).

Majoritatea resurselor teoretice se concentrează preponderent pe conceptualizarea managementului inovării ca domeniu distinct de studiu, subliniind caracterul său interdisciplinar și mai multe definiții. Există studii care examinează adecvarea managementului inovării în domenii specifice sau pentru anumite tipuri de întreprinderi. Există, de asemenea, studii care analizează aplicabilitatea managementului inovării în anumite tipuri de economii, cum ar fi economiile emergente. În plus, există studii care analizează impactul diferiților factori, cum ar fi conducerea, creativitatea echipei și diversitatea echipei, asupra eficienței managementului inovării (Amabile & Pratt, 2016; Zouaghi et al., 2020). De asemenea, unele studii investighează sinergia generală dintre managementul agil și managementul inovării pentru a spori performanța organizațională și a obține un avantaj competitiv.

Pornind de la aceste considerente, tema este pertinentă și actuală, întrucât explorează principiile teoretice și abordările pe care companiile, în special întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri) europene, le pot utiliza pentru a îmbunătăți managementul inovării și a crește competitivitatea atât la nivelul UE, cât și la nivel mondial. Subiectul este semnificativ și actual și la nivel național, deoarece numeroase întreprinderi românești, în special cele de dimensiuni mai mici, manifestă interes pentru abordări agile. Utilizarea optimă a resurselor limitate și adaptabilitatea sunt cruciale pentru accelerarea atingerii obiectivelor inovatoare ale organizațiilor.

Pornind de la aceste considerente, scopul acestei teze este de a examina relația dintre eficiența managementului inovării, inovarea deschisă, agilitatea organizațională și performanța

organizațională în cazul întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri). Obiectivele specifice derivate din scop sunt: O1. Să determine dacă și în ce măsură eficiența managementului inovării influențează inovarea deschisă; O2. Să se determine dacă și în ce măsură eficiența managementului inovării influențează agilitatea organizațională; O3. Să se determine dacă și în ce măsură eficiența managementului inovării influențează performanța organizațională; O4. Să se determine dacă și în ce măsură inovarea deschisă influențează agilitatea organizațională; O5. Să se determine dacă și în ce măsură inovarea deschisă influențează performanța organizațională; O6. Să se determine dacă și în ce măsură agilitatea organizațională influențează performanța organizațională.

În vederea atingerii acestor obiective, cercetarea s-a bazat pe trei piloni, și anume o analiză bibliometrică preliminară, un sondaj bazat pe interviuri cu 10 respondenți-cheie și un sondaj bazat pe chestionare cu manageri din peste 100 de întreprinderi europene mici și mijlocii (IMM-uri). Perspectivele furnizate de respondenți au fost convingătoare și au reușit să transmită informații substanțiale privind relațiile investigate între constructe.

Urmând o abordare procesuală, teza a fost structurată în patru capitole principale. Primul capitol introduce principalele teme de cercetare și oferă o analiză bibliometrică ca prim pas către o mai bună înțelegere a legăturilor dintre constructe. Al doilea capitol analizează în profunzime literatura de specialitate și relațiile dintre principalele constructe. Al treilea capitol prezintă metodologia tezei, oferind informații detaliate privind interviurile și anchetele pe bază de chestionar. Al patrulea capitol oferă o perspectivă informativă asupra rezultatelor și a discuției acestora, testând astfel în detaliu ipotezele cercetării. Prezenta lucrare se încheie cu secțiunea de concluzii, care evidențiază, de asemenea, multiplele implicații ale cercetării și limitele acesteia.

Examinând relațiile dintre eficiența managementului inovării, inovarea deschisă, agilitatea organizațională și performanța organizațională, prezenta teză a prezentat o serie de analize (și anume, analiza bibliometrică, interviuri și anchete pe bază de chestionar) menite să analizeze în mod corespunzător legăturile subiacente dintre procesele de afaceri relevante din cadrul IMM-urilor europene. Pentru început, utilizând instrumentul de vizualizare VOSviewer, a fost efectuată o analiză bibliometrică cu date preluate din baza de date Web of Science Core Collection. Această investigație preliminară a vizat identificarea domeniilor de cercetare cheie care ar putea fi explorate în continuare, concentrându-se pe modul în care managementul inovării este legat de performanța organizațională, de obținerea avantajului competitiv și de agilitate. Premisa de bază a fost că fiecare întreprindere funcționează cu propriile caracteristici și strategii distincte pentru a-și

menține competitivitatea, în principal prin modele de afaceri inovatoare și prin managementul temeinic al inovării care încorporează agilitatea.

Rezultatele analizei bibliometrice au evidențiat conexiuni semnificative între constructe, sugerând necesitatea unor cercetări suplimentare în acest domeniu. În plus, era de așteptat ca o înțelegere exactă a acestor relații să ofere informații valoroase pentru proprietarii de întreprinderi și profesioniștii din domeniul managementului, care se străduiesc să îmbunătățească și să mențină reziliența și adaptabilitatea organizațională în condiții de piață dinamice. Mai mult, coroborarea modelelor calitative și cantitative a arătat în mod concludent că eficiența managementului inovării este esențială în susținerea agilității și performanței organizaționale. Prin inovarea deschisă strategică, organizațiile nu numai că se pot adapta mai bine la fluctuațiile pieței, dar și pot susține avantajul competitiv, iar perspectivele furnizate pe baza metodelor de analiză aplicate contribuie atât la teoria academică, cât și la managementul practic, permițând navigarea în medii din ce în ce mai complexe și dinamice.

Mai precis, această teză a investigat impactul eficienței managementului inovării asupra agilității și performanței organizaționale, cu accent pe modul în care aceste elemente sunt gestionate și măsurate în cadrul întreprinderilor. Analiza a arătat că managementul eficient al inovării, caracterizat prin integrarea strategică a cunoștințelor și resurselor externe prin inițiative de inovare deschisă, sporește semnificativ agilitatea organizațională. Această integrare permite întreprinderilor să reacționeze foarte rapid la schimbările pieței și să profite de inovațiile externe, sporindu-și avantajul competitiv. Studiul a constatat că organizațiile măsoară eficiența managementului inovării folosind o combinație de indicatori de performanță, cum ar fi timpul de lansare pe piață, randamentul investițiilor în inovare (ROI) și satisfacția clienților și a rezultat că acești indicatori ajută organizațiile să urmărească eficiența strategiilor lor de inovare în timp real, facilitând ajustările imediate și alinierea strategică pe termen lung. Agilitatea organizațională, susținută de managementul eficient al inovării, contribuie în mod direct la îmbunătățirea rezultatelor în materie de performanță. Companiile care reușesc să își gestioneze eficient procesele de inovare prezintă o mai bună adaptabilitate, o creștere mai rapidă și poziții mai puternice pe piață.

În general, obiectivul principal al acestei teze este de a demonstra modul în care eficiența managementului inovării acționează ca un factor determinant, permițând IMM-urilor să capteze și să valorifice eficient inovațiile, prin agilitate, măsurând în același timp impactul acestora asupra

performanței organizaționale într-un mod precis. În actualul mediu de piață în schimbare rapidă, agilitatea organizațională a trecut de la un atribut benefic la un comportament esențial care sprijină capacitatea unei organizații de a rămâne competitivă și receptivă la stimulii externi de afaceri. Această cercetare arată că integrarea inovării deschise și sporirea strategică a agilității organizaționale nu sunt doar avantajoase, ci și necesare pentru stimularea rezilienței și adaptabilității organizaționale.

Combinând aceste perspective teoretice, cercetarea oferă mai multe perspective-cheie în ceea ce privește consolidarea cunoștințelor privind capacitățile dinamice. Ea demonstrează modul în care managementul inovării servește drept o capacitate dinamică, permițând organizațiilor să se adapteze rapid și să își reînnoiască baza de resurse pentru a obține un avantaj competitiv susținut și, de asemenea, oferă informații empirice care susțin utilizarea strategică a inovării deschise pentru a stimula agilitatea și performanța organizațională, lărgind astfel domeniul tradițional al cercetării privind inovarea deschisă. Nu în ultimul rând, cercetarea susține și extinde teoria agilității, arătând că agilitatea organizațională, susținută prin managementul eficient al inovării, este esențială pentru obținerea unei performanțe superioare pe piețele extrem de dinamice.

În ceea ce privește contribuțiile manageriale, pentru reprezentanții managementului, acest studiu evidențiază integrarea strategică a inovării deschise, prin prisma dezvoltării strategice a afacerilor, în timp ce managerii sunt sfătuiți să integreze strategic inovarea deschisă în operațiunile lor de bază pentru a valorifica capacitățile externe și a accelera procesele de inovare. În plus, organizațiile ar trebui să acorde prioritate agilității în cadrele lor strategice pentru a se adapta rapid la schimbările tehnologice și de piață, menținând astfel un avantaj competitiv pe piață. Având în vedere importanța măsurării rezultatelor, s-a ajuns la concluzia că este esențial ca managerii să ia în considerare o abordare echilibrată în măsurarea eficienței inovării, care să urmărească nu numai impactul financiar, ci să evalueze și implicarea și satisfacția clienților pentru a înțelege pe deplin impactul inițiativelor de inovare (după cum subliniază și Thabet et al., 2024).

Implicațiile practice ale acestui studiu sunt transformative pentru managerii și liderii de afaceri responsabili de navigarea în medii dinamice. Perspectivele strategice derivate din analiza extinsă oferă un cadru cuprinzător pentru integrarea proceselor de inovare deschisă și sprijinirea agilității. În plus, teza conturează o abordare multidimensională pentru măsurarea eficienței managementului inovării, utilizând o gamă largă de indicatori de performanță cu aplicații relevante în industrie. Această abordare oferă organizațiilor instrumentele necesare pentru a monitoriza și

evalua eficiența strategiilor lor de inovare în timp real. Recunoscând limitările și propunând direcții pentru cercetări viitoare, teza își propune să inspire un dialog continuu și investigații în aceste domenii critice, acordând resurse valoroase pentru consolidarea capacității lor de inovare și agilitate strategică atât comunității academice, cât și practicienilor din industrie.

Ca orice altă activitate de cercetare, cea de față nu este scutită de limitări. Metoda de eșantionare utilizată în acest studiu a fost de conveniență. Această abordare a facilitat accesul la un grup țintă de respondenți, în special manageri și profesioniști din sectoarele tehnologiei și IT, dar poate limita și aplicabilitatea generală a constatărilor. Eșantionarea de conveniență restrânge capacitatea de a aplica rezultatele studiului la populația mai largă a IMM-urilor europene. Studiile viitoare ar putea beneficia de utilizarea tehnicilor de eșantionare probabilistică pentru a spori reprezentativitatea și validitatea externă a constatărilor.

Eșantionul a fost alcătuit predominant din respondenți din sectorul tehnologiei/IT, reprezentând peste 42% din total. În timp ce această concentrare oferă o perspectivă profundă asupra unui sector care evoluează rapid, constatările ar putea fi mai puțin aplicabile sectoarelor cu o dinamică a inovării și structuri organizaționale diferite, cum ar fi producția sau serviciile. Extinderea cercetărilor viitoare pentru a include o reprezentare mai variată a industriei ar putea ajuta la înțelegerea aplicabilității mai largi a conexiunilor identificate între constructele de eficiență a managementului inovării, inovare deschisă, agilitate organizațională și performanță organizațională.

Deși studiul a inclus respondenți din diferite țări europene, diversitatea demografică și culturală din cadrul eșantionului a fost limitată. Majoritatea respondenților proveneau din medii educaționale și profesionale bine definite, ceea ce ar fi putut duce la neglijarea perspectivelor persoanelor cu o educație mai puțin formală sau a celor care nu dețin roluri de conducere. Cercetările viitoare ar putea viza includerea unei abordări demografice și culturale mai largi pentru a examina modul în care diferite medii influențează opiniile și practicile legate de constructele analizate. Datele raportate prin chestionare pot introduce bias-uri precum dezirabilitatea socială sau neatenția respondenților, care ar putea afecta, la rândul lor, acuratețea datelor colectate.